

Tot Behoud van Historische Tielse Steegjes

Tot Behoud van Historische Tielse Steegjes

Dit pamflet wil een oproep zijn van de werkgroep Waardevol Tiel samen met de vereniging Oudheidkamer aan de Tielse bevolking, middenstand en politiek voor het behoud van de historische, merendeels uit de middeleeuwen daterende steegjes in de Tielse binnenstad, waarvan enkele als kenmerkende kruiers of zakkendragersstegen gelden.

Aanleiding tot dit pamflet is het plan van het Tielse stadsbestuur tot totale afsluiting van het naamloze steegje tussen de Voorstad en de Ruitersstraat. In het oorspronkelijke, maar op het laatste moment om procedurele redenen ingetrokken voorstel aan de raad, was zelfs sprake van een mogelijke toekomstige vervreemding van de steeg. Inmiddels hebben we vernomen dat de afsluiting van het Ruiterssteegje opnieuw in procedure is genomen. Eerder is al de oeroude steeg die vanaf het Plein, naast cafetaria De Merckt, naar de Weerstraat voert totaal afgesloten. Bovendien is enkele jaren geleden de Marktgang voorzien van hekken, die alleen gedurende de nacht afgesloten zouden worden, maar overdag op zondagen toch ook dicht blijken te zitten. Reden voor afsluiting is een al dan niet reëel gevoel van onveiligheid van aanwonenden door samscholing van jongeren in de stegen, gepaard gaand met vernielingen, drugsgebruik en bedreiging. Omdat dergelijke toestanden ook gemeld worden door bewoners van de Molenhoek, valt te verwachten dat die steeg de volgende zal zijn om afgesloten te worden. En zo verder. Ofschoon ook wij, van Waardevol Tiel en de Oudheidkamer, van menig zijn dat de veiligheid in de stegen aandacht verdient, vinden wij het rigoureuze afsluiten van de stegen een maatregel die ons veel te ver gaat en afbreuk doet aan het authentieke van de historische stad. Wij vinden dat we juist, in ieders belang, heel zuinig moeten zijn op deze stegen. Niet voor niets wordt het succes als koopcentrum mede bepaald door de aanwezigheid van een historische omgeving. En wat is een oude stad zonder stegen? Stegen waar de sfeer van het verleden hangt? Een steeg is een knipoog naar het verleden.

Het probleem met de steegjes speelt overigens in meerdere oude steden, waaronder Amsterdam. Daar is zelfs een heus stegenplan ontwikkeld. Uit dat stegenplan blijkt dat er een scala van mogelijkheden is. Dat gaat van het in de avonduren afsluiten, het aanbrengen van goede straatverlichting, het verbeteren van de inrichting van de steeg tot en met cameratoezicht. Hieruit volgt dat de gemeente met haar afsluitbeleid kiest voor de korte klap en de schijnbaar gemakkelijke oplossing, waarmee tevens een verkorte looproute voor slecht ter been zijnde, met boodschappen sjouwende mensen geblokkeerd wordt. Merkwaardig is het dat men overweegt om bestaande stegen af te sluiten, terwijl er om historische redenen dan weer wel een nieuwe steeg in het plan Westluidense Poort wordt opgenomen. (zie "Stegen voor de toekomst" blz. 21)

Wij vinden dat die politiek honderdtachtig graden gedraaid zou moeten worden, door gesloten stegen weer te openen, verrommeling tegen te gaan en te investeren in een aantrekkelijk aanzien. Stegen zonder naam zouden, indien geen authentieke naam

achterhaald kan worden, een naam moeten krijgen die iets zegt over de oorsprong of historische functie van de betreffende steeg. Dat zou tevens duidelijk maken voor het publiek dat het een stukje openbare weg is en geen achterom van een particulier. Voorts kan de steeg wat meer uitnodigend gemaakt worden door een goede, historische bestrating, klassieke straatlantaarns, hanggeraniums of muurbplanting en aardige beschilderingen op vervelozende deuren. Veiligheid dient vooral verzorgd te worden door andere maatregelen dan afsluiting. Maar mocht het aspect veiligheid absoluut en dwingend om afsluiting vragen, zonder dat de gemakkelijke weg wordt bewandeld, dan alleen in de nachtelijke uren en met een hek van klassiek smeedwerk, voorzien van een gemeentewapen. Openstelling overdag dient gewaarborgd te zijn.

Onderstaand in dit pamflet hebben wij in het kort de historische achtergrond, belevingswaarde en de mate van veiligheid van een twaalfstal stegen geïnterviewd. Steeg dertien is het reeds verdwenen Ceciliënstraatje aan de Achterweg. Per steeg geven wij daarbij tevens aan op welke wijze de betreffende steeg verfraaid, meer uitnodigend en, voor wat betreft het karakter als oeroude steeg, versterkt zou kunnen worden.

Namens de **Vereniging Oudheidkamer voor Tiel en Omstreken:**

Menko Menalda, voorzitter.

Peter Schipper.

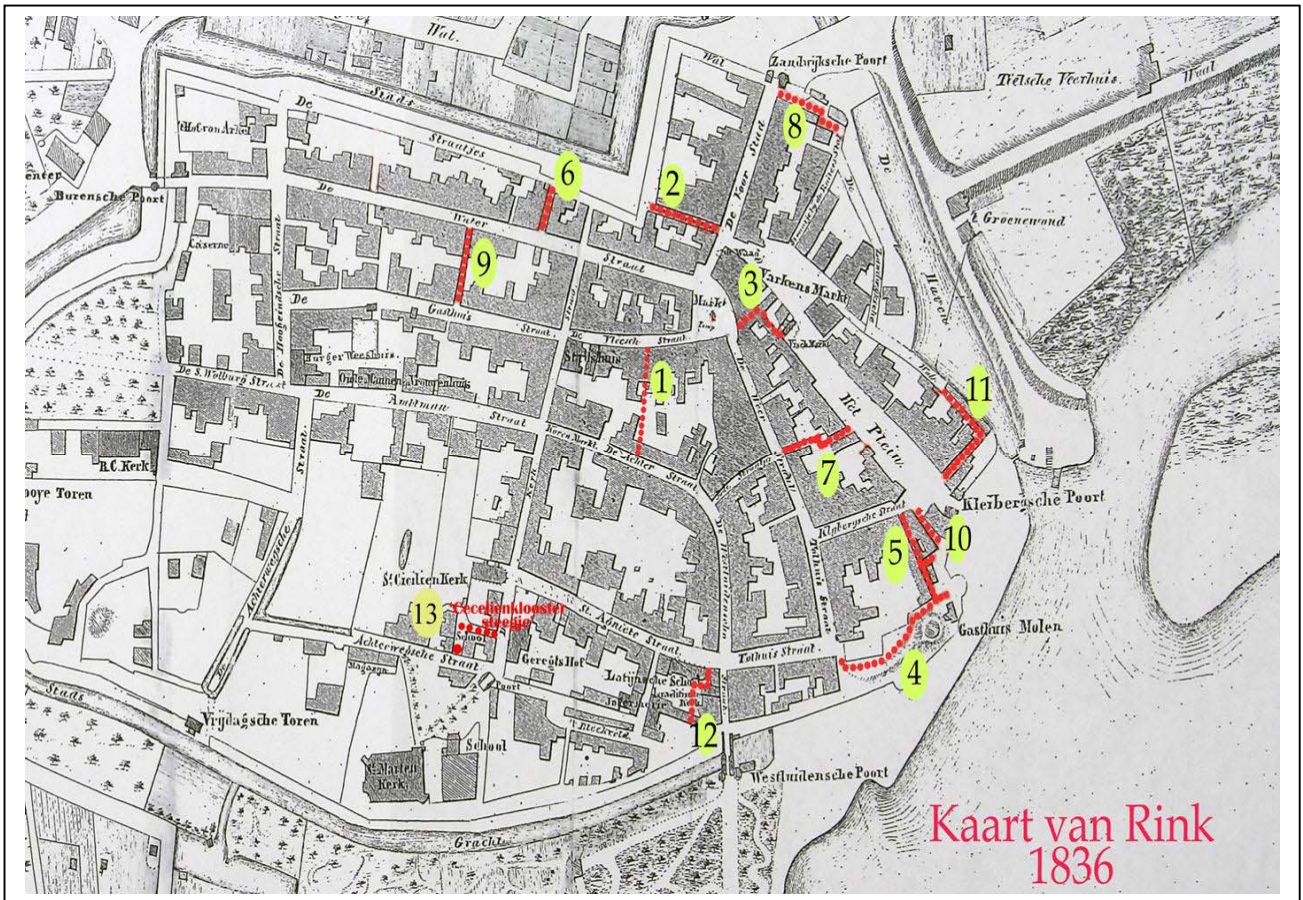
Namens de **Werkgroep Waardevol Tiel:**

Arnoud Reijnen, voorzitter.

Jan van Doesburg.

Ton Schiltmans.

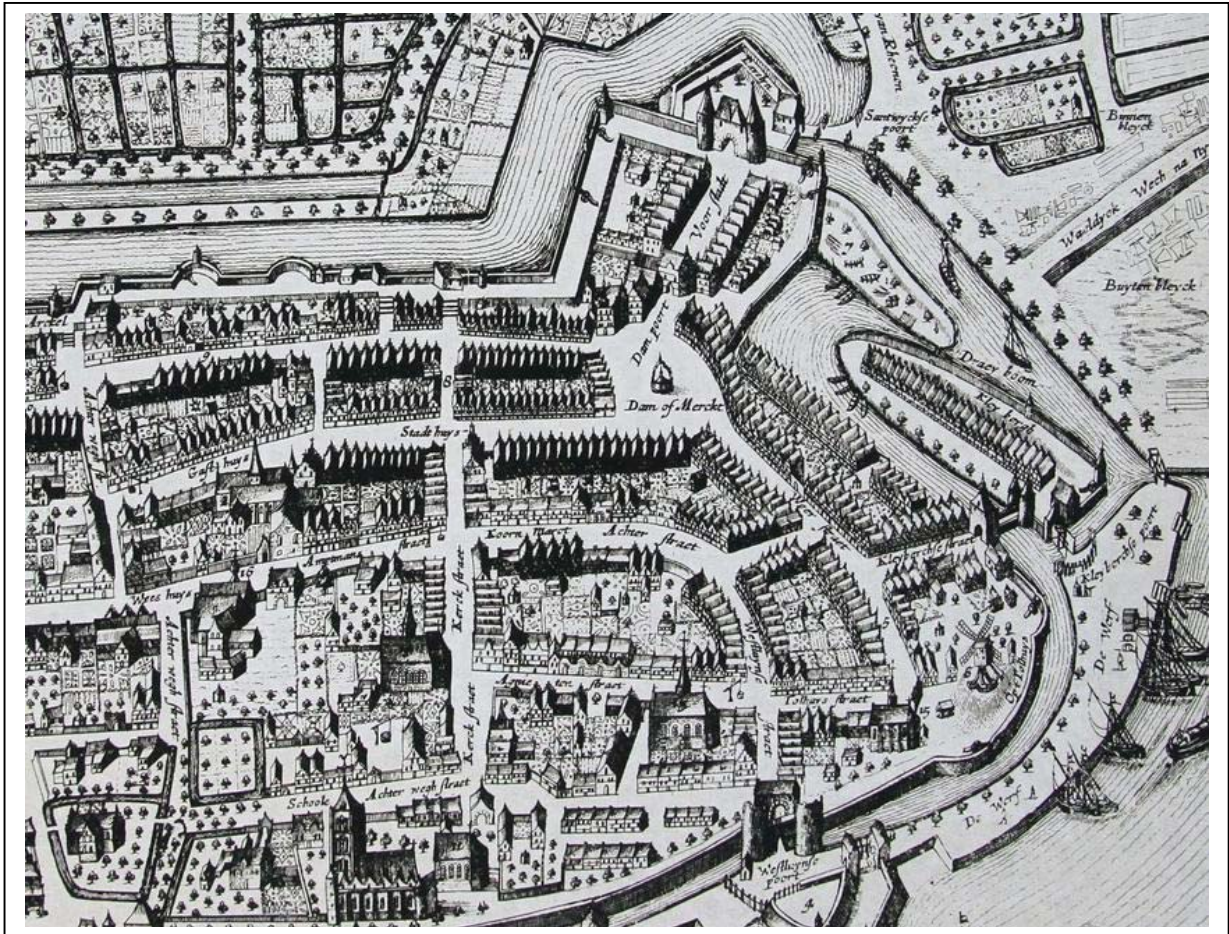
Nummering van de steegjes

1 Klompstraatje

Het Klompstraatje is feitelijk geen echt oude steeg; pas zeventig jaar oud en direct na de beëindiging van de tweede wereldoorlog aangelegd met het slopen van daar aanwezige, door de oorlogshandelingen vernielde panden. Niettemin is het een aardig straatje, dat sfeer uitademt en bijdraagt aan de beleving van de stad. Het is een rechte en overzichtelijke steeg met goede verlichting en er is weinig reden om aan te nemen dat er een veiligheidsprobleem zou kunnen bestaan. Het enige storende element is een Liander koppelkast vol graffiti, die mogelijk overbodig is en misschien door Liander verwijderd kan worden. Wellicht zou aan de ingangen van de steeg een informatiebordje aangebracht kunnen worden waarin het ontstaan van de steeg wordt toegelicht. In ieder geval gaat het hier om een stukje oorlogsgeschiedenis dat meegenomen zou kunnen worden in een stadswandeling.

Kaart van Johannes Blaeu 1650

2 Korte Nieuwsteeg

De naam van deze steeg klinkt jonger dan hij in werkelijkheid is, want hij behoort tot de oudste Tielse straatjes. Op de kaart van Johannes Blaeu uit 1650 staat hij

getekend als een straatje dat direct achter de Dampoort een verbinding vormt van de Voorstad naar de Oliemolenwal. Op de latere kaart van Rink uit 1836 is te zien dat de Dampoort, een binnenpoort, dan al verdwenen is en dat de Oliemolenwal op die kaart de Straatjeswal wordt genoemd.

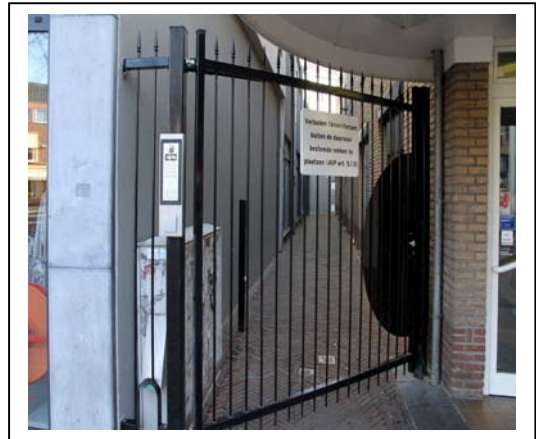
Het straatje, voorzien van een bestrating van oude waalklinkers en begrensd door oude panden heeft nog een oorspronkelijke uitstraling. Diverse kastjes aan de muren, waarvan enkele met onduidelijke functie, en aan de gevels opgehangen airco's doen daar wel afbreuk aan. In die zin valt er wat te verbeteren.

De Korte Nieuwsteeg is een goed verlicht, recht en overzichtelijk straatje, waarvan door wandelend en fietsend publiek druk gebruik wordt gemaakt. Er kan daardoor geen sprake zijn van een bovenmatig veiligheidsprobleem.

Om het karakter van de steeg te versterken zou op termijn de thans vrij nieuwe, maar toch wat moderne straatverlichting wellicht vervangen kunnen worden door klassieker ogende armaturen.

3 Marktgang

De Marktgang staat op de kaart van Rink uit 1836 aangegeven als een steeg die ,vanaf de huidige ingang aan het Plein, achter de visafslag om en achter een daar toen aanwezig pand liep naar de Varkensmarkt. De toegang naar Weerstraat en Groenmarkt was toen niet aanwezig. Waarschijnlijk is de toegang naar de Varkensmarkt al ver voor de oorlogsjaren dichtgebouwd met een pand waar tot halverwege de jaren zestig het installatiebedrijf van Frits van den Berg was gevestigd en dat toen gesloopt werd ten behoeve van de

bouw van de HEMA. Op de kaart van Blaeu uit 1650 komt de visafslag nog niet voor; hier was toen nog de binnenhaven aanwezig, waar thans het Plein is.

De toegang tot de Weerstraat en Groenmarkt is omstreeks 1945 ontstaan met de sloop van door oorlogsgeweld tijdens WO II vernietigde bebouwing. Daardoor is een tweeledig beeld van de steeg ontstaan. In die zin dat het, gezien vanaf de ingang van de Weerstraat / Groenmarkt, een hedendaags straatje lijkt, weliswaar met klassieke bestrating van waalklinkers, maar besloten door betrekkelijk nieuwe bebouwing ter weerszijden. Vanaf de ingang van het Plein gezien echter is het een

stralende oude steeg tussen de monumentale aanwezigheid van zowel de visafslag als het prachtig gerestaureerde pand van restaurant De Buurvrouw.

Wellicht mede doordat er een haakse bocht in het straatje zit, schijnt er een gevoel van onveiligheid te bestaan. Dat ook nog gevoed wordt door het naar verluidt regelmatig urineren en kotsen van cafébezoekers. Om die reden zou eertijds besloten zijn de aanwezige hekken aan te brengen. Daarmee zou het steegje, volgens de bedoeling, gedurende de nachtelijke uren worden afgesloten. Toch constateerden we dat de hekken ook op zondag overdag op slot zitten. Wij vinden dat openstelling overdag gegarandeerd moet zijn, misschien door het openen en sluiten aan de stadswacht op te dragen.

Ofschoon wij een sterke voorkeur hebben voor het gebruik van echt smeedwerk ter afsluiting van de steeg, vinden wij de bestaande eigentijdse hekken, die enigszins klassiek zijn gemodelleerd, volstaan. Dat geldt in ieder geval voor de ingang bij de Weerstraat. Bij de visafslag zou op termijn gedacht kunnen worden aan vervanging door smeedwerk.

Om aan het publiek duidelijk te maken dat het straatje openbaar is dient aan de zijde van de Weerstraat het ontbrekende straatnaambord te worden aangebracht en de beide hekken te worden voorzien van een gemeentewapen of schildje, zoals aangegeven op de foto. Ook zou, hoewel de bestaande verlichting voldoende is, overwogen kunnen worden om een klassiek wandarmatuur aan te brengen nabij de ingang bij de visafslag. Storende elementen, die afbreuk doen aan de beleving van steeg en visafslag zijn onnodige verbodsborden op de toegangshekken, opslag van terrasschermen en een parasol tegen de buitenmuur van de visafslag aan de zijde van de Varkensmarkt, en wat al te veel opslag van terrasmeubels in de visafslag.

4 Molenhoek

De Molenhoek staat in directe verbinding met de Molensteeg, die samen deel uit maken van wat ook wel het Tolhuiskwartier genoemd wordt.

De molensteeg is de oorspronkelijke opgang tot de Tolhuiswal, de molen, het stadskasteel en de voormalige Cellenbroeders- of Alexiuskapel. Op de kaart van Blaeu zijn, behalve de steeg, ook de molen en de kapel nog ingetekend, alsmede de onlangs gesloopte ambtswoning van de hertogelijke tolgaarder.

En waar ooit het stadskasteel stond, bevindt zich een lege ruimte. Op de jongere kaart van Rink zijn al deze objecten ook nog aanwezig, maar is de lege ruimte van het stadskasteel voor een beperkt deel ingevuld met nieuwe bebouwing. Tegenwoordig is van de genoemde objecten alleen de kapel nog aanwezig, zij het dat deze in gebruik is als woning en daartoe ooit is voorzien van een daarbij prachtig passende, maar helaas wat ruïneuze voorgevel met balustrade, die terecht als gemeentelijk monument is aangewezen. Van de molen is de oorspronkelijke fundering en onderbouw van de molen nog deels zichtbaar aanwezig en ondersteunt mede de recente nieuwbouw.

De Molenhoek wordt tegenwoordig omsloten door oudere en zeer recente bebouwing. De nieuwste bebouwing is uitgevoerd in een neoklassieke stijl, die, het zij toegegeven, recht doet aan de historische omgeving van het tolhuiskwartier. Niettemin valt nog altijd te betreuren dat daarvoor de middeleeuwse ambtswoning van de tolgaarder moest wijken.

Ofschoon de sfeer in de Molenhoek, ook al vanwege de nabije Tolhuiswal, een zekere mate van nostalgie in zich heeft, valt deze nog te bevorderen door het aanbrengen van wat klassieke elementen. Bijvoorbeeld het vervangen van de gegalvaniseerde trapleuning aan de opgang naar de Tolhuiswal door smeedwerk en het op termijn vervangen van de weliswaar goede straatverlichting door klassieke lichtmasten en wandarmaturen. Bovendien schreeuwt de voorgevel van de kapelwoning om onderhoud en restauratie, maar is uiteraard een particuliere zaak. Het aanbrengen van een infobord met wetenswaardigheden over deze bijzondere plaats lijkt lang niet verkeerd.

Een reden voor gemelde onveiligheid in de Molenhoek is op het eerste gezicht niet te zien. Er lijkt door de omliggende woningen voldoende sociale controle aanwezig. Wel zijn er storende elementen in de vorm van veel hondenpoep langs de oorspronkelijke molenonderbouw, prikkeldraad langs een daklijst en rond een lantaarnpaal, blokken betonresten langs de steeg op weliswaar particulier terrein, een rommelig parkeerterrein op particuliere grond, een loszittend manshoog muuranker aan de molenonderbouw en een ogenpijnigende moderne garagedeur, amateuristisch aangebracht in de naast de kapel gelegen oeroude schuur.

Het genoemde prikkeldraad om de lantaarnpaal, kennelijk bedoeld ter voorkoming van toegang tot het platte dak van het belendende perceel, zou vervangen kunnen worden door een anti klimkroon. Er lijken ook andere, doeltreffendere middelen in de handel voor het beveiligen van een daklijst dan provisorisch aangebracht prikkeldraad. Het genoemde muuranker zou wellicht vast gezet kunnen worden door een nieuwe beugel te lassen op de in de muur nog aanwezige uiteinden van de oorspronkelijke beugel.

5 Molensteeg

De Molensteeg vormt een verbinding van de Kleibergsestraat met de Molenhoek en maakt daarmee deel uit van het Tolhuiskwartier. De steeg staat ingetekend op de kaart van Blaeu uit 1650 en de kaart van Rink uit 1836.

Uit de kaart van Blaeu zou opgemaakt kunnen worden dat de steeg mede in relatie zal hebben gestaan met het al ver voor 1650 gesloopte stadskasteel.

Het zou tenminste vreemd zijn als dat niet zo was, omdat de steeg min of meer langs en dus, behalve naar de molen, waarschijnlijk ook naar het kasteel voerde. Het gaat hier dus wellicht om een steeg die vele eeuwen ouder is dan de kaart van Blaeu. De naast liggende bebouwing is dat echter niet. Te zien valt op de kaart van Blaeu dat daar waar het kasteel stond, zich nu een haast leeg terrein bevindt. Wel staat bebouwing ingetekend ter weerszijde van de steeg aan de ingang

van de Kleibergsestraat. Op de kaart van Rink is te zien dat de bebouwing ter weerszijde is ingevuld tot aan de Molenhoek. Tegenwoordig valt te zien dat er, vanaf de Kleibergsestraat het straatje ingaand, aan de rechterzijde nieuwbouw is opgetrokken en aan de linkerzijde bebouwing is van wisselende ouderdom. Dit gezien de afwisselend en soms dooreen toegepaste machinale en handgevormde oudere bakstenen. Er is ook een contrast tussen de lagere bebouwing met deels platte daken ter rechterkant en de hoog opgaande achterzijden van de tot de Tolhuiswal behorende bebouwing links. Dit laatste geeft het steegje een uitdrukkelijk middeleeuwse aanblik. Temeer ook omdat de bestrating bestaat uit de historisch aandoende waalklinkers.

Over de veiligheid of overlast in het steegje schijnt geklaagd te worden. Op zichzelf is het een goed verlicht overzichtelijk straatje, maar in relatie met de Molenhoek zou je kunnen zeggen dat er een haakse hoek aanwezig is. Er lijkt in dit steegje, anders dan in de Molenhoek, een iets minder goede sociale controle mogelijk van omwonenden, maar die lijkt toch ook wel weer voldoende te zijn. In ieder geval zijn er verschillende woningen die uitzicht hebben op de steeg.

Een storend element in de steeg is een scheidingsmuur met daarop prikkeldraad, op provisorische wijze aangebracht. Hier en daar zitten onregelmatigheden en kuilen in de bestrating. Om de juiste sfeer in de steeg te bevorderen, zou op termijn de hier aangebrachte moderne wandarmaturen vervangen kunnen worden door klassieke wandarmen.

6 Oliemolensteeg

De Oliemolensteeg, geflankeerd door oude panden en met waalklinkers bestraat, toont als een echte middeleeuwse steeg. Gezien de kaarten van Blaeu en Rink is dat ook het geval. Het kan een zakkendragerssteeg geweest zijn, want ooit, maar voor de tijd van Blaeu, moet de stadsgracht langs de Oliemolenwal verbonden zijn geweest met de toen nog bevaarbare Linge. Schepen legden aan bij de Oliemolenwal en de aangevoerde goederen werden door kruiers of zakkendragers via dergelijke stegen naar de binnenstad vervoerd. Ooit moet ook Prins Maurits, op inspectietocht naar de kwaliteit van de stadsverdediging, via de Lingeroute naar onze stad zijn komen varen en hebben aangemeerd aan de Oliemolenwal. In de steeg stond ook de eerste stoommachine in Tiel. De Oliemolensteeg heeft een verhaal te vertellen.

De veiligheid lijkt goed, want het is een prima verlicht en overzichtelijk straatje.

Ondanks dat de steeg er goed geconserveerd uitziet, zijn er toch ook wat punten van aandacht. Er ontbreekt een straatnaambord aan de zijde van de Waterstraat. Er ligt heel veel duivenpoep op de kozijnen van een bovenverdieping, langs de muur er onder en op de bestrating.

Op de, zo te zien, nieuw geschilderde muur van één van de panden zit graffiti . Geparkeerde fietsen en scooters staan in de vrij smalle steeg, ondanks de verbodsbepaling. Het aantal verkeersborden aan het begin van de steeg is overigens al even storend.

Mogelijke verbeteringen zijn het aanbrengen van anti duiven pinnen op de kozijnen, zoals bij pakhuis Lebbink in de Weerstraat, graffiti verwijderen en een muurschildering aanbrengen. Bijvoorbeeld een reeks van zakkendragers en kruiers of een herinnering aan de eerste stoommachine die er vroeger in het aangrenzende pand heeft gestaan. De bestaande moderne wandarmaturen op termijn vervangen door klassieke modellen.

7 Steeg naast Weerstraat 29, doorgaand naar het Plein naast cafetaria De Merckt

Deze naamloze steeg gaf ooit toegang vanaf de binnenhaven, die het Plein ooit was, naar de Weerstraat. Een typische zakkendragerssteeg, die zowel op de kaart van Rink uit 1836, als op die van Johannes Blaeu uit 1650 voorkomt. De historisch bijzonderheden van de steeg zouden nader uitgediept moeten worden.

De achtermuren van de oorspronkelijke panden aan de Weerstraat zouden een defensieve functie hebben gehad. Ongeveer zoals de muurhuizen nabij de Buitenhuizenpoort in Buren. De loop van de walmuur, die ooit, volgens de kaart van Blaeu, vanaf de Zandwijksepoort via Ruitersstraat en Varkensmarkt aansloot op de achterzijde van de woningen aan de Weerstraat, is daar een sterke aanwijzing voor. Om die reden zou de steeg om mogelijk defensieve reden aan de zijde van de Weerstraat opzettelijk erg smal gehouden zijn.

De steeg is afgesloten met, zo te zien, particuliere hekken. Aangezien verschillende aanwonenden gebruik maken van de steeg, lijkt het er op dat de steeg nog niet vervreemd is, maar nog altijd eigendom van de Gemeente Tiel. Anderzijds is een deel van de steeg voorzien van een houten tussenwand met deur en een overkapping van doorzichtig kunststof. Het lijkt er op dat de hekken zelden echt op slot zitten. Er is geen openbare verlichting in de steeg aanwezig,

wel hier en daar wat eenvoudige gevelarmaturen van particulieren. De bestrating bestaat uit trottoirtegels. Een aardig detail is dat langs een van de muren, waar het smalle deel van het straatje overgaat naar het brede deel, een klimplant groeit. Die ziet er overigens wat doods uit, maar dat kan verband houden met het heersend winterseizoen op het moment van opname. Storende elementen zijn diverse gegalvaniseerde hekken, een houten tussenwand met een bijbehorende doorzichtige kunststof overkapping, opslag van materialen, een gestalde motor onder dekzeil en een vervelozе, blijkbaar in onbruik geraakte toegangsdeur, waar een andere, losse deur tegenaan is gezet.

Gezien de aanwezige hekken zal de veiligheidssituatie door de aanwonenden op dit moment waarschijnlijk als voldoende worden gezien. Door het kennelijk gebruik van de steeg als min of meer gezamenlijk particulier eigendom, zal totale openstelling van de steeg als een inbreuk van verworvenheden en een veilige woonomgeving beschouwd worden. Om die reden is het beter de steeg wel als onvervreemdbaar deel van de gemeentelijke openbare weg aan te kleden, maar toch ook gemeentelijke toegangshekken te plaatsen, die in de avonduren door de bewoners afgesloten kunnen worden. Maar eerst dient kadastraal-juridisch onderzocht te worden of de steeg nog gemeentelijk eigendom is.

Uit te voeren maatregelen zijn: de steeg voorzien van een goede historische naam als bijvoorbeeld Zakkendragers of Kruijsteeg; straatnaamborden aanbrengen; bestaande hekken vervangen door smeedijzeren hekken, voorzien van gemeentewapen of schildje; de houten tussenwand al dan niet inclusief de overkapping verwijderen; de trottoirtegels vervangen voor waalklinkers; openbare verlichting aanbrengen in de vorm van klassieke wandarmen op het brede deel van de steeg en klassiek armaturen aan spankabels op het smalle deel.

8 Steeg tussen Ruitersstraat en Voorstad

Op de kaart van Johannes Blaeu uit 1650 maakte de naamloze steeg tussen Ruitersstraat en Voorstad deel uit van de omwalling en stadsmuur die vanaf de achterzijde van de woningen aan de Weerstraat, via wat nu de Varkensmarkt is, langs de Ruitersstraat aansluit op de Zandwijksepoort. Op de wal, ter hoogte van de steeg en nabij de poort, stond een kanon opgesteld. Op de latere kaart van Rink uit 1836 is te zien dat het water om de stadsmuur ter plaatse is gedempt en dat er twee versprongen gebouwen zijn opgetrokken op de wal waar het kanon stond. De doorgang vanaf de Ruitersstraat naar het poortgebouw volgt nu de versprongen lijn van de twee gebouwen. Terwijl op de kaart van Blaeu de wal, die nu de Ruitersstraat vormt, niet voorzien was van een benaming, wordt hij op de kaart van Rink aangeduid als 'Straatje bij de Ruiters Stal'. De muur langs de

Ruitersstraat is dan inmiddels geslecht en vanaf het steegje is er een nieuwe wal aangelegd die vanaf het steegje langs de oude haven loopt en aansluit op wat thans

het Zoutkeetstraatje heet. Deze wal was genaamd de Zandwijnscawal. Binnen die wal is dan ook de binnenhaven gedempt en omgevormd tot het Plein.

Ook tegenwoordig volgt de steeg de verspringing, veroorzaakt door de panden die tussen 1650 en 1836 op de wal zijn gebouwd. Of deze gebouwen deel hebben uitgemaakt van de daar tot het laatste deel van de vorige eeuw gevestigde Volvo garage van Mol weten wij op dit moment niet met zekerheid. Maar in ieder geval is de garage inmiddels gesloopt en zijn er nieuwe winkels met bovenwoningen gebouwd, waarvan ook nu de gevels de verspringing volgen van de eerste gebouwen. Aan de tegenover deze gevels gelegen zijde van de steeg is aan de ingang nabij de Ruitersstraat eveneens de oude bebouwing gesloopt, om plaats te maken voor de zeer recente nieuwbouw van Blijdesteijn. Alleen aan de ingang van de steeg nabij de Voorstad is aan een zijde de oude bebouwing nog aanwezig. Ook beschikt het steegje nog over de historisch aandoende bestrating van waalklinkers. Ofschoon de steeg nogal wat aan historische entourage verloren heeft, is het voor degenen die er voor open willen staan, juist ook door de verspringing, nog altijd een verrassende en avontuurlijk straatje, dat nog altijd een onlosmakelijk deel uitmaakt van het historisch stratenpatroon van de binnenstad.

Overigens is door de zigzag de steeg allerm minst overzichtelijk, waardoor een gevoel van onveiligheid denkbaar is. Wel is er een uitstekende openbare verlichting aanwezig, misschien wat beperkt door een jonge boom. Niettemin wordt er gemeld dat er sprake zou zijn in het straatje van drugsgebruik, vernieling en bedreiging, waarvan wij op dit moment geen genuanceerde bevestiging hebben van een autoriteit. Maar wel zou dit de reden zijn dat door de aanwonenden een totale

afsluiting van de steeg wordt gewenst. Wat wil zeggen een afsluiting van vierentwintig uur en zeven dagen per week, waarbij te plaatsen hekken door de bewoners geopend en afgesloten kunnen worden.

Bij het opnemen van de steeg hebben wij voor wat betreft vernieling en baldadigheid weliswaar wat onregelmatigheden kunnen vinden, maar toch ook weer niet zo heel veel. Te constateren valt dat een plastic bekertje of iets dergelijks in brand is gestoken bovenop een in de steeg aanwezige metalen CAI kast. Ook is vast te stellen dat de intercom bij een van de deuren deels is gesmolten en dat hier en daar graffiti is aangebracht. Niet meer dan dat.

Een waarachtig veiligheidsrisico achten wij zeker een zeer laag hangende airco aan de gevel van de nieuwbouw, waaraan je gemakkelijk je hoofd ernstig aan zou kunnen stoten.

Er zijn trouwens meerdere airco's aanwezig, die zich alle boven het steegje bevinden. Verschillende zijn laaghangend, soms lekkend, soms met prikkeldraad omwonden. Is dat met toestemming gebeurd van de gemeente? Dat lijkt ondenkbaar. Dan zou de gemeente niet juist met het gemeenschappelijk bezit en de veiligheid zijn omgegaan. Is dit zonder toestemming gebeurd, dan dient hier handhaving plaats te vinden.

Nog andere verstorende elementen zijn enkele vervelende deuren en een bouwvallige, verroeste en wat nutteloze harmonica

heining, met veel rommel er achter. Feitelijk kunnen wij niet anders vaststellen dan dat door genoemde toestanden de verschillende pandeigenaren en huurders gezamenlijk een bovenmatige bijdrage hebben geleverd aan de verrommeling van het straatje en vragen ons af of dat mede het motief zou kunnen zijn het straatje achter hekken weg te willen stoppen.

Om het straatje toonbaar en meer publieksvriendelijk te maken ligt er ons inziens allereerst een taak voor de aanwonenden om de verrommeling ongedaan te maken.

Door aan beide ingangen van het steegje straatnaambordjes aan te brengen met een historisch verantwoorde naam, bijvoorbeeld Kanonsteeg, Stalsteeg, Poortsteeg of Zandwijksesteeg, wordt het voor het publiek duidelijk dat het een openbaar toegankelijk straatje betreft en geen achterom van aanwonenden. Op de genoemde vervelozende deuren zouden schilderijen aangebracht kunnen worden van een afbeelding die aansluit bij de historische achtergrond of omgeving van de steeg. Hier en daar zou muurbepanting aangebracht kunnen worden. De veiligheid zou wellicht verbeterd kunnen worden door het aanbrengen van spiegels, of camera's in de dode hoeken en het meenemen van de steeg in de route van de wijkagent. Zouden er beslist en onweerlegbaar hekken nodig zijn, dan dit uitvoeren in smeedijzer en te voorzien van het gemeentewapen of schildje. De afsluiting dient dan te geschieden gedurende uitsluitend de latere avonduren en de nacht.

9 Scheidingsstraatje

Het Scheidingsstraatje voert vanaf de Waterstraat naar de Gasthuisstraat en komt voor op de historische plattegronden van Rink uit 1836 en Johannes Blaeu uit 1650. In het 'Reglement voor de Zakkendragers binnen de Stad Tiel' uit 1849, wordt het straatje nog aangeduid als 'Het Roozenmarijn Steegje'. De naamsverandering zou veroorzaakt zijn doordat de steeg in dat reglement de tariefscheiding vormde in het aan de zakkendrager te betalen loon voor het destijds omvangrijke vervoer van turf. Er gold een tarief voor het vervoer vanaf het turfschip in de oude haven tot aan het Roozenmarijn Steegje en een aanvullend tarief voor verder vervoer. Voor vervoer van een ben of mand hoogveenturf binnen het gebied tussen de haven en die steeg, werd 4 cent betaald en voor vervoer van het zwaarderwegende laagveenturf 6 cent. Voor verder vervoer tot aan de Burense Poort gold een aanvullend tarief van 5 cent voor de lichte- en 7,5 cent voor de zware turf. Het was dus nogal lucratief om turf voorbij het tariefscheidingsstraatje te brengen, waardoor het wellicht praktijk werd de steeg als Scheidingsstraatje aan te duiden in plaats van Roozenmarijn Steegje.

De Tielse burgemeester N.F. Cambier van Nooten had nog een andere visie. In 1852 liet de gereformeerde gemeente hier een kerk bouwen, welke er tot het einde van de Tweede Wereldoorlog in het midden van het straatje heeft gestaan. Aanhangers van de nieuwe godsdienstige stroming noemde men toen wel de afgescheidenen. Het straatje van de afgescheidenen zou verbasterd zijn tot Scheidingsstraatje. Ongetwijfeld is het sinds zijn ontstaan een veel gebruikte korte route voor voetgangers in een tijd dat noch van gemotoriseerd verkeer noch van het gebruik van de fiets sprake was. Het is een aardig oud straatje geflankeerd door oude panden en een bejaarde tuinmuur, waar muurbepanting als een afdakje overheen hangt. Het plaveisel bestaat uit een groot formaat gebakken klinkers.

De moderne verlichting is prima en de steeg is recht en overzichtelijk. Er lijkt geen veiligheidsprobleem te zijn. Storende elementen zijn de aanwezigheid van een airco boven de weg en graffiti. Er is nogal wat gemeentelijke verrommeling aan de voorzijde van het oude Nutsschooltje door een opeenhoping van verkeersborden, een afvalbak, parkeermeter en een container.

Er ontbreekt een straatnaambordje aan de zijde van de Waterstraat. Om het karakter van het steegje te accentueren zou mogelijk op termijn de moderne armaturen vervangen kunnen worden door klassieke wandarmen.

10 Steegje aan de westkant van de sociëteit met adres Plein 46

Het korte steegje aan de westzijde van de sociëteit is een oorspronkelijke opgang naar de Tolhuiswal, die voorkomt op de historische plattegronden van Rink uit 1836 en Johannes Blaeu uit 1650. Het steegje heette vroeger trouwens de Brouwerijsteeg. Weliswaar staat er een nieuw gebouw aan een zijde van het steegje, maar verder is het ingepakt door de gevels van de sociëteit en de oude gebouwen aan de zijde van de Tolhuiswal. De bestrating is uitgevoerd in waalklinkers. Het straatje ademt een antieke sfeer uit en verstorende elementen zijn niet aanwezig. Berichten over onveiligheid zijn niet bekend en lijken ook niet aannemelijk door sociale controle vanuit woningen aan de Tolhuiswal. De moderne verlichting lijkt hier wat gering. Deze zou verbeterd kunnen worden door het aanbrengen van een klassieke wandarm aan de gevel van de sociëteit, rechts van de regenpijp. Om de historische identiteit van het straatje te benadrukken zou de trapleuning van de Tolhuiswalopgang, uitgevoerd in gegalvaniseerd staal, vervangen

kunnen worden voor smeedijzer. Ook zou het straatje, waar nu als adres Plein 46 aan gegeven is, wellicht een eigen naam kunnen voeren, bijvoorbeeld Brouwerijsteeg.

11 Steegje van Plein naar Zoutkeetstraat

Op de gemeenteplattegrond 2013 valt niet goed op te maken of het steegje dat voert van het Plein naar de Zoutkeetstraat al dan niet tot de Zoutkeetstraat behoort. Ook is er geen straatnaambordje in de steeg aangebracht dat daar uitsluitel over geeft. In ieder geval verdient de steeg het niet om een degelijke, historisch verantwoorde naam te ontberen. Want ook deze steeg behoort tot de oudste straatjes van de stad. Op de kaart van Blaeu voert de steeg richting de Kleybergh, die op de plaats lag van wat thans de Zoutkeetstraat heet en waarlangs zich een stadsmuur of palissade bevond. Op de kaart van Rink is de stadsmuur ter plaatse vervangen of verzaard met een aarden wal en heet dan de Zandwijkschewal.

De steeg wordt deels geflankeerd door nieuwe, minder nieuwe en oude bebouwing en is geplaveid met waalklinkers. Vooral door de keurig onderhouden oudere bebouwing straalt het steegje historie uit. Maar er zijn ook verstorende elementen, vooral in de vorm van een overdekte traverse van kunststof op drie tot vier meter hoogte tussen twee panden aan weerszijden van de steeg. Slordig aangebrachte TV kabels in loshangende plastic installatiebuizen vallen ook nogal uit de toon.

De steeg is minder overzichtelijk, maar prima verlicht en er zijn geen meldingen van onveiligheid bekend. Het historisch beeld van de steeg zou versterkt kunnen worden door op termijn de moderne verlichting te vervangen door klassieke wandarmen. Natuurlijk moet de steeg voorzien worden van straatnaambordjes, zo nodig met historische naam, bijvoorbeeld Naar de Kleiberg. Het zou ook niet verkeerd zijn om, ter camouflage, de traverse geheel te laten begroeien met klimplanten. Wij vragen ons overigens af of de traverse met toestemming is aangelegd. Zo ja, waarom dan niet met meer klassiekere materialen? Zo nee, dan lijkt handhaving op zijn plaats.

12 Steeg bij de Synagoge

De naamloze steeg tussen de Agnietenstraat en de Koninginnenstraat wordt aan de zijde van de Agnietenstraat aan de linkerzijde begrensd door het nog aanwezige mikwe, het joodse badhuisje, waartegen ook het monument ter nagedachtenis van de naar vernietigingskampen weggevoerde joodse stadgenoten is aangebracht. Ter

Mikwe, joods badhuisje

rechterzijde is de gevel van de bibliotheek blijkbaar op het fundament van de daar oorspronkelijk aanwezige Agnietenkapel gebouwd. In ieder geval volgt de gevel de oorspronkelijke ronding van de kapel. De met waalklinkers bestrate steeg voert verder langs de voormalige synagoge, thans in gebruik als moskee. De steeg is niet als zodanig aanwezig op de kaart van Johannes Blaeu uit 1650. Het weliswaar open, onbebouwd tracé behoort dan tot de kapelhof en lijkt meer een tuin te zijn, die gesloten is aan de Agnietenstraat en toegang had vanaf de Kloosterstraat. Maar op de kaart van Rink uit 1836, is de steeg wel aanwezig, met opening naar Agnietenstraat en kloosterstraat. Deze laatste toegang is in latere jaren veranderd in een toegang tot de Koninginnenstraat.

Aan de toegang vanaf de Agnietenstraat bevindt zich een al wat ouder, dubbel smeedwerk hek, zonder slot. Een tweede modern hek is gesitueerd halverwege de steeg naast de ingang tot de moskee. Ook dit hek is zonder slot.

Dat het rustige steegje, vooral door de aanwezigheid van de voormalige synagoge, historische waarde vertegenwoordigt, behoeft nauwelijks betoog. Omgeven door een merendeel aan oude gevels bezit het tevens een nostalgische uitstraling.

Dit gebouw heeft de contouren van de voormalige Agnietenkapel

Door de aanwezigheid van een tweetal haakse hoeken is het straatje onoverzichtelijk.

Maar over onveiligheid, overlast of baldadigheid is ons geen melding bekend en zijn er ook geen zichtbare sporen in de vorm van graffiti of dergelijke. Wellicht helpen hierbij de aanwezigheid van de goede openbare verlichting in combinatie met de beide hekken, ook al staan deze waarschijnlijk continue open.

Wij gaan er van uit dat de steeg in bezit is van de gemeente. Om daaraan duidelijkheid te geven voor het publiek en ook om recht te doen aan het belang van de steeg zouden er straatnaambordjes aangebracht moeten worden. Een goede benaming zou wellicht kunnen zijn die van Kapelsteeg, als vernoeming en verwijzing naar de voormalige Agnietenkapel. Maar de naam Mikwestraatje zou tevens recht doen aan het badhuisje. De benaming Synagogesteeg lijkt wat teveel in strijd met de huidige functie als Moskee, terwijl Moskeestraatje dan weer niets over de historie zegt.

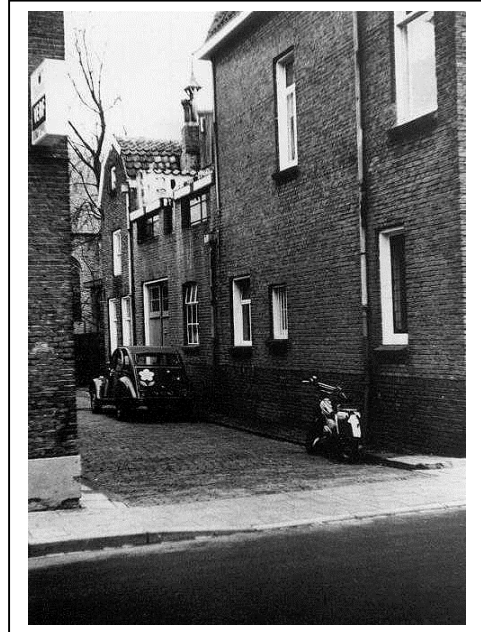
Op de hekken zouden een gemeentewapen of schildje aangebracht moeten worden, waarbij het moderne hek wellicht vervangen zou kunnen worden door een meer klassiek hek van smeedwerk. Om de historische authenticiteit van de steeg nog te accentueren, zouden mogelijk ook op termijn de moderne verlichtingsarmaturen vervangen kunnen worden door klassieke wandarmen. Een storend element is een aanwezige airco. De toegangsdeur tot het mikwe en de smeedwerk hengsels zijn in slechte staat. Het mikwe lijkt thans te behoren bij het nevenstaande winkelpand en heeft wellicht een functie als berging. Behoud van het mikwe achten wij van historisch belang. Onderzoek naar de aanwezigheid van het oorspronkelijke bad kan het historisch belang van het mikwe versterken.

Op de hekken zouden een gemeentewapen of schildje aangebracht moeten worden, waarbij het moderne hek wellicht vervangen zou kunnen worden door een meer klassiek hek van smeedwerk. Om de historische authenticiteit van de steeg nog te accentueren, zouden mogelijk ook op termijn de moderne verlichtingsarmaturen vervangen kunnen worden door klassieke wandarmen. Een storend element is een aanwezige airco. De toegangsdeur tot het mikwe en de smeedwerk hengsels zijn in slechte staat. Het mikwe lijkt thans te behoren bij het nevenstaande winkelpand en heeft wellicht een functie als berging. Behoud van het mikwe achten wij van historisch belang. Onderzoek naar de aanwezigheid van het oorspronkelijke bad kan het historisch belang van het mikwe versterken.

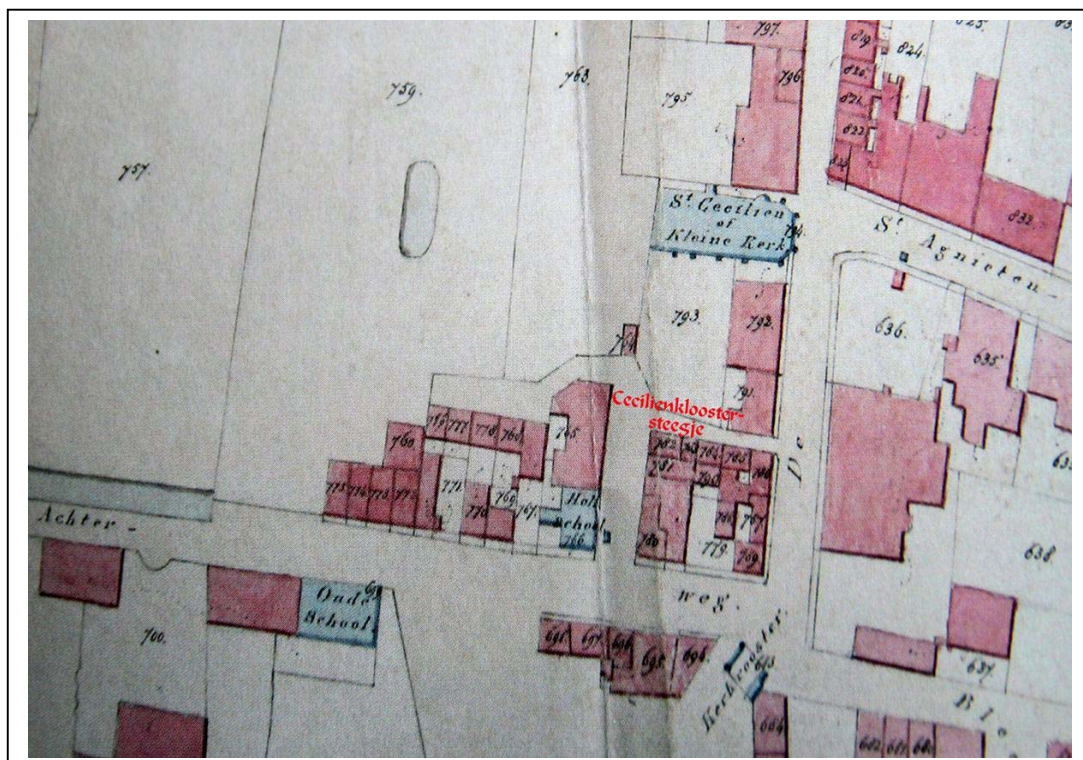
13 Het verdwenen Cecilienstraatje

Op de kaart van Blaeu is, wat ten laatste het Cecilienstraatje was, een besloten pleintje, met toegang vanaf wat toen heette de achterwegh Straet, maar afgesloten met een, zo te zien, houten schutting met bijbehorende houten deur of poort. Op het pleintje is een waterput aanwezig en tussen het pleintje en de kerk zijn (sier) tuintjes ingetekend. De Kerkstraat wordt op de kaart genoemd als Kerek Straet. Op de kaart van Rink blijkt het gebouw links op de hoek Achterwegsche Straet, zoals toen vernoemd, en het Cecilienstraatje een school te zijn. De bebouwing is niet meer dezelfde als op de kaart van Blaeu en er is nu een open toegang vanaf de Kerkstraat naar de achterzijde van de School. De latere toegang vanaf de Achterstraat is ook Cecilienstraatje.

Cecilienstraatje

Op de foto is de dan geheel open toegang vanaf de Achterstraat te zien, terwijl de toegang vanaf de Kerkstraat weer is dichtgebouwd. De Huizen ter weerszijden van het straatje op de foto, zijn omstreeks 1997 gesloopt, om plaats te maken voor de nieuwbouw van het gemeentekantoor. Alvorens de nieuwbouw op te trekken is er terplaatse archeologisch onderzoek verricht, waarbij voor het eerst in de binnenstad van Tiel bewoningssporen uit de Romeinse Tijd in situ zijn aangetroffen.

Kadasterkaart van rond 1833

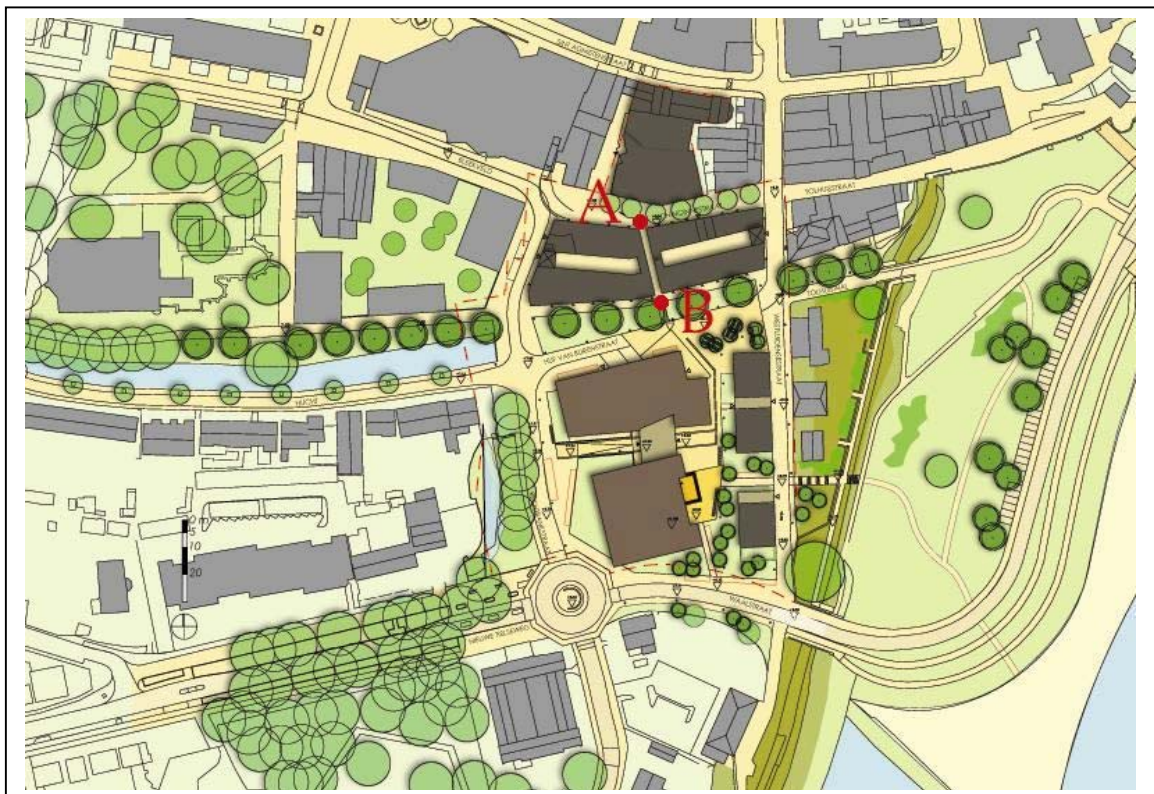
Stegen voor de toekomst

Stegen vormen niet alleen een integraal onderdeel van de historische stad, ook de plannenmakers van nu zien hun waarde. Immers in de plannen voor het project Westluidensepoort is voorzien in een heuse steeg. In de bouwnota staat te lezen: 'Binnen de gracht is gekozen voor een verfijnde structuur van bebouwing; gesloten bouwblokken en een steeg..... De steeg ligt op de plek richting de geplande bioscoop en vormt daarmee een belangrijke verbinding tussen de bioscoop en het cultuurcluster. Verder vormt de steeg een verbinding van de Agnietenhof naar het cultuurcluster en vice versa'.

Op het Bleekveld, dat in het project Westluidensepoort wordt opgenomen, lag vroeger een steegje waardoorheen een open riool liep afgedekt door een plank, dit steegje werd toen dan ook de Plank genoemd. De uitmonding van het open riool is heden nog in de gracht te zien, terhoogte van waar voorheen de Wethouderskade lag.

Kortom stegen behoren tot de logische infrastructuur van een historische stad en het is daarom kortzichtig om af te sluiten waaraan elders grote waarde voor de toekomstige stad wordt gehecht.

*Tussen de punten **A** en **B** is de nieuwe steeg gepland. Een goede naam voor deze steeg zou De Plank of De Nieuwe Plank kunnen zijn.*